

บทที่ ๒

ระเบียบวิธีการตีความ

วิธีการตีความ

การศึกษาความคิดทางการเมืองนั้น มีรูปแบบการศึกษาในหลายวิธี เช่น การศึกษาในวิวัฒนาการของแนวความคิด, การศึกษาประวัติความคิดทางการเมือง, การศึกษาเพียงแนวความคิดที่นักคิดแต่ละท่านได้กล่าวไว้ เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาแต่ละแนวทางนี้ ต่างก็มีแนวทางต่างๆในการศึกษา และไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่าแนวทางใดมีความถูกต้องเหมาะสมที่สุดในการศึกษาในเนื้อหาทางความคิดทางการเมือง แต่ไม่ว่าจะเป็นในแนวทางใดนั้น กล่าวได้ว่า การตีความ [interpretation] เป็นลักษณะร่วมที่แนวทางการศึกษาต่างๆนี้ จำเป็นที่จะต้องกระทำ เพียงแต่แตกต่างกันที่วิธีการตีความเท่านั้น โดยที่การตีความนั้น เป็นการศึกษาเพื่อหาความหมายหรือ ความมุ่งหมายของสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งอาจเป็นตัวบท [text], หนังสือต่างๆ, ศิลปะ, หรือแม้กระทั่งสิ่งต่างๆหรือสัญลักษณ์ที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน “ซึ่งแนวทางหรือวิธีการในการทำการศึกษาตีความ [interpretation] นั้นมีอยู่อย่างไม่จำกัด แนวทางเหล่านี้อาจกล่าวได้ว่า มีทั้งที่ถูกกำหนดโดยตัวผู้ศึกษาเอง โดยชนบททางสังคมและภูมิปัญญาที่เราคุ้นเคย”¹ ทำให้การตีความในสรรพสิ่งต่างๆนี้ อาจจะได้ความหมายในสรรพสิ่งที่ทำการตีความที่ไม่เหมือนกันได้ เช่นที่พบเห็นในชีวิตประจำวันทั่วไป ซึ่งผลของการตีความนั้นสามารถมีทั้งที่ช่วยขยายความซึ่งกันและกัน หรือขัดแย้งกันเองได้ โดยผลของการตีความโดยเฉพาะการอ่านหรือการตี

---

¹ J.G.A. Pocock, “The History of Political Thought : A Methodological Inquiry” in *Philosophy, Politics, and Society*. ed. Peter Laslett and W.G. Runciman [Oxford, Basil Blackwell, 1962] p. 184, อ้างถึงใน สมบัติ จันทรวงศ์, *ตัวบท [Text] กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง..* หน้า ๙.

ความดับทเพื่อให้ได้ความหมายหรือความจริงที่ผู้เขียนตั้งใจไว้ นั้น เป็นไปได้ที่ผู้ตีความอาจได้ความหมายที่ถูกต้องแต่อาจไม่ตรงตามความมุ่งหมายที่แท้จริงของผู้เขียนดับทนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้เขียนได้ซ่อนความหมายที่แท้จริงหรือความมุ่งหมายที่แท้จริงของเขาไว้ในดับท หรือตั้งใจให้มีหลายๆความหมาย และมีเพียงความหมายเดียวที่ถูกต้องทั้งความหมายและความมุ่งหมายของผู้เขียนโดยอาจจะต้องการตีความโดยวิธีพิเศษหรือโดยกลุ่มคนพิเศษจึงจะเข้าใจในความหมายที่แฝงนั้นๆได้

โดยที่กระบวนการตีความของมนุษย์นั้นมีตั้งแต่มนุษย์เกิดจนกระทั่งสิ้นสุดชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่จะทำการตีความ และเป็นการตีความที่เกิดขึ้นโดยตลอดในชีวิตของมนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์โดยธรรมชาตินั้นมีการตีความอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใด เพียงแต่ว่ามนุษย์ผู้นั้นจะตระหนักถึงหรือไม่ว่าตนเองกำลังตีความอยู่ ซึ่งเกิดขึ้นจากความอยากรู้ในความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ ทำให้เกิดการแสวงหาความจริง เป็นกระบวนการของการตีความที่เป็นผลจากความสามารถของมนุษย์ที่สามารถตีความเองได้ [self-interpreting] ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ต้องการรู้และเข้าใจความหมายของสรรพสิ่งรอบตัว กล่าวคือ “ถ้าเราลองสมมติดู เมื่อเราพบ สิ่งๆ หนึ่งที่เรารู้ว่ามันเป็น อะไร เราก็เกิดคำถามขึ้นมาว่า สิ่งนั้นคืออะไร [What is that?] จะเห็นได้ว่า ก่อนที่เราจะรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร เราใช้คำแทนว่า สิ่ง และ อะไร และจากนั้น เราก็พยายามที่จะให้คำและความหมายกับสิ่งนั้น”²

ดังที่กล่าวแล้ว วิธีการตีความนั้นมีอยู่อย่างไม่จำกัด มีทั้งที่เป็นในแนวทางเดียวกัน, ส่งเสริมซึ่งกันและกันหรือขัดแย้งกัน โดยมีแนวทางวิธีการตีความที่สำคัญ³ ที่ใช้ในการตีความสรรพสิ่ง โดยเฉพาะการตีความดับท คือ

² ไชยันต์ ไชยพร, “Hermeneutics : ศาสตร์แห่งการตีความ”, วารสารอักษรศาสตร์ ๒๖:๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๒๗) :๑๗.

³ ไพรดดู เรื่องเดียวกัน. และ ไชยันต์ ไชยพร “Self-Understanding as an Apology in Interpreting Thucydides : The Purpose of New Interpretation,” รัฐศาสตร์สารฉบับครบรอบ ๑๒ ปี : ปรินญาและความคิด, (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๓๐). และ Gerald L. Bruns, *Hermeneutics Ancient and Modern*, [New Haven: Yale University Press : 1992]. และ Gary Shapiro and Alan Sica eds., *Hermeneutics : Questions and Prospects*, [Amherst: The University of

การศึกษาตีความโดยอาศัยพื้นฐานความคิดจากศาสตร์แห่งการตีความหรือศาสตร์แห่งความเข้าใจสรรพสิ่ง ดังที่เรียกว่า “Hermeneutics” * ซึ่งหมายถึงการทำให้สิ่งหนึ่งสิ่งใดกระจ่าง, การเปิดเผยข้อความซึ่งเกิดขึ้นจากการพยายามตีความหมายด้วยบทต่างๆ, การไขปัญหาจากการตีความงานเขียนหรือด้วยบทต่างๆ รวมทั้งสรรพสิ่งต่างๆ ทั้งงานศิลปะ, รัฐ, สถาบันต่างๆ, การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์, การตีความหาความหมายในศาสตร์ต่างๆทั้งในอดีตและปัจจุบัน โดยมีแนวทางของการตีความตามศาสตร์ของการตีความนี้สามารถแยกย่อยออกไปตาม

Massachusetts Press: 1984) และ สมบัติ จันทรวงศ์, ตัวบท (The Text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง .

* “Hermeneutics” มาจากรากศัพท์ภาษากรีกว่า “hermeneuein”, (ที่มาจากศัพท์ “hermes” ซึ่งหมายถึง เทพเจ้าผู้นำศาสนจากเทพเจ้าซุส (Zeus) มาสู่มนุษย์) หมายถึงการทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งกระจ่าง, การเปิดเผยข้อความ ซึ่งเกิดขึ้นจากการพยายามตีความหมายด้วยบทต่างๆ จากจุดนี้ “Hermeneutics” ได้สัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการศึกษาในสาขาภาษาศาสตร์ และการวิจารณ์ข้อความในพระคัมภีร์ไบเบิล จากการท้าทายธรรมเนียม, อำนาจดั้งเดิมของโปรเตสแตนต์ ในการกำหนดการตีความในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งได้กลายเป็นวิธีการที่สำคัญในการปฏิรูปคริสต์ศาสนาในศตวรรษที่ ๑๖ [Reformation] อันก่อให้เกิดนิกายโปรเตสแตนต์ โดยที่ศาสตร์แห่งการตีความ [Hermeneutics] ได้พัฒนาตลอดมา ซึ่งส่วนใหญ่ของกระบวนการพัฒนาเป็นของนักคิดชาวเยอรมัน ซึ่งมีนักคิดสำคัญในแนวการศึกษา นี้ เช่น Wilhelm Dilthey, Heinrich Rickert และ Wilhelm Windelband เป็นต้น ที่มีลักษณะแนวความคิดที่สำคัญ เช่น Wilhelm Dilthey ได้เสนอแนวทาง Hermeneutics ใหม่ในกระบวนการตีความ ที่ว่า “การตีความให้เข้าใจนักคิด, ผู้แต่งมากกว่าที่นักคิด, ผู้แต่งคนนั้นเข้าใจตนเอง” เป็นลักษณะการตีความที่ผู้ตีความมีความเชื่อว่าสามารถเข้าใจ, มองเห็นว่า ทำไมนักคิด, ผู้แต่งถึงคิดอย่างนั้น ซึ่งนักคิด, ผู้แต่งไม่รู้ว่ทำไมเขาถึงคิดเช่นนั้น [to understand an author better than he understood himself] เป็นต้น (ตัดความจาก Adam Kuper., and Jessica Kuper., eds. The Social Science Encyclopedia. (London: Adam and Jessica Kuper, 1985). และ ไชยันต์ ไชยพร, “Self-Understanding as an Apology in Interpretating Thucydides : The Purpose of New Interpretation” รัฐศาสตร์สารฉบับครบรอบ ๑๒ ปี: ปรัชญาและความคิด. และ Gérald I. bruns, Hermeneutics Ancient and Modern, (New Haven : Yale University Press, 1992).)

ความเข้าใจและความเชื่อในลักษณะต่างๆที่เกี่ยวกับการตีความ เช่น การให้ความสำคัญกับบริบทในทุกส่วนของ การตีความ หรือ การให้ความสำคัญกับผู้ตีความในปัจจุบัน เป็นต้น ซึ่งโดยรวมแล้ว ศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งนั้นมีความมุ่งหมายในการตีความที่มุ่งจะเปิดเผยใจความของตัวบท [text] โดยการตีความนี้มุ่งหมายที่จะให้เกิดความเข้าใจ [meaning] เพื่อตีความให้ได้ตรงกับความมุ่งหมายของผู้แต่งดั้งเดิม หรือให้ได้ความหมายที่ตัวบทนั้นๆได้แฝงไว้ รวมทั้งยังมีความมุ่งหมายที่จะใช้อธิบายหรือรักษาสິงที่มีคุณค่าของสังคม เช่น พระคำภีร์ไบเบิล เพื่อให้ใช้ในสังคมต่อไปหรือให้มีความทันสมัยเหมาะสมตรงกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป

แนวทางการตีความ

ดังที่ได้กล่าวมา การตีความนั้น มีอยู่อย่างไม่จำกัด ซึ่งเกิดขึ้นจากความอยากรู้ในความจริงตามธรรมชาติของมนุษย์ อันนำมาซึ่งกระบวนการการตีความต่างๆ ที่ขึ้นอยู่กับผู้ตีความว่าได้ใช้วิธีการตีความแบบไหนในการค้นหาความจริงที่แฝงในตัวบท หรือ สิ่งที่จะถูกตีความนั้น โดยที่การตีความโดยศาสตร์แห่งความเข้าใจหรือศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่ง [Hermeneutics] นั้นได้มีในหลายรูปแบบหลายกระแสตามแนวความคิดต่างๆ ดังเช่น

-แนวทางที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำการตีความ ซึ่งตั้งอยู่บนเหตุผลที่ว่า การตีความจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อผู้แต่งหรือนักคิดท่านนั้นได้เสียชีวิตไปแล้ว การจะเข้าใจตัวบทหรือสิ่งที่ทำการตีความจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ตีความตีความโดยอาศัยบริบทที่เกิดขึ้นในยุคสมัยที่ตัวบทหรือสิ่งที่ทำการตีความนั้นได้เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม, กระบวนการ, ประวัติการศึกษาของเจ้าของผลงาน (นักคิด) ที่เราทำการตีความ, ตลอดจนความคิด, เหตุการณ์ในอดีต, ความคิดที่มีก่อนหน้าสิ่งที่ทำการศึกษาตีความ, ประเพณี, ธรรมเนียมปฏิบัติ อันรวมถึงการศึกษาชีวประวัติของนักคิด [biographical approach] โดยมีข้อสมมติฐาน

สำคัญอยู่ที่ว่า “ความคิดย่อมเกิดจากบุคคล⁵” เพราะฉะนั้น ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติของบุคคลนั้นๆ จะสามารถช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจ, ตีความความคิดทางการเมืองของบุคคลนั้นๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยถือว่าตัวบุคคลและงานเขียนของเขาก็คือของอย่างเดียวกัน อันได้แก่ภาพสะท้อนบุคลิกของนักคิด ทำให้สามารถบอกได้ว่าเหตุการณ์สำคัญอะไรในชีวิตของนักคิดที่ก่อให้เกิดความคิดในช่วงชีวิตนั้นของนักคิด และบอกได้ว่างานเขียนที่เขียนขึ้นในช่วงต่างๆ ของชีวิตของนักคิดนั้นมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นอย่างไร ซึ่งตามลักษณะของแนวทางการศึกษานี้ยังรวมถึงลักษณะการตีความตามแนวทางประวัติศาสตร์ที่เป็นการศึกษาในลักษณะที่นำเอาความหลากหลายและกระจัดกระจายของงานเขียนของบุคคลนั้นๆ เข้ามาผูกให้เป็นเรื่องเดียวกัน แล้วอธิบายโดยใช้ความรู้ที่เกิดจากชีวประวัติมาอธิบายตีความ ซึ่งรวมถึงการวิเคราะห์ด้วยทออย่างละเอียด (close textual analysis) อันหมายถึง การศึกษาความคิดของนักคิดที่ปรากฏออกมาในรูปของงานเขียน ที่เป็นลักษณะของจุดเริ่มต้นในการเข้าใจความคิดของนักคิด โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายต่างๆ ดังเช่น การหาความหมายที่พยายามจะสื่อจากการวิเคราะห์แบบของการประพันธ์และวิธีการเขียนว่ามีความสัมพันธ์อย่างไรกับความหมายที่พยายามจะสื่อ

กล่าวคือ การตีความในลักษณะนี้เป็นแนวทางที่ให้ความสำคัญกับบริบทในทุกๆ ส่วนของสิ่งที่ทำการตีความ ซึ่งเป็นไปตามความเชื่อที่ว่า การตีความเพื่อที่จะหาความหมายหรือความมุ่งหมายของสิ่งที่ทำการตีความนั้น จะกระทำต่อเมื่อผู้ตีความมีความรู้ในทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำการตีความ เพื่อให้รู้ว่าผู้แต่งหรือตัวบทนั้นๆ อยู่ภายใต้เงื่อนไขอะไร เป็นลักษณะการตีความที่ผู้ตีความสามารถเข้าใจนักคิดโบราณได้โดยอาศัยการศึกษาในบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวบทหรือสิ่งที่ทำการตีความนั้นๆ เป็นแนวทางทฤษฎีการตีความ (Hermeneutics) ที่มีลักษณะการตีความในเชิงแนวทางประวัติศาสตร์ (historical approach) ที่เป็นลักษณะที่ให้ความสำคัญกับเวลาและสถานที่ เป็นลักษณะของความพยายามที่จะสร้างความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ให้ใกล้เคียงมากที่สุดกับความเป็นจริงที่ปรากฏในสมัยที่นักคิดท่านนั้นสร้างสรรค์ผลงานของตน อันเป็นการให้ความสำคัญกับอำนาจของบริบท (contextualism) ซึ่งโดยรวมแล้ว คือ ลักษณะของการตีความที่เชื่อว่าผู้ตีความสามารถที่จะเข้าใจนักคิดได้ดีกว่าที่นักคิดท่านนั้นเข้าใจตนเองว่าคิดอะไร (to understand an author better than he understood himself) ซึ่งเป็นผลจากการที่ผู้ตีความ

⁵ สมบัติ จันทรวงศ์, ตัวบท (The Text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง, หน้า ๑๒.

สามารถเข้าใจหรือเห็นในบริบทของนักคิดซึ่งตัวนักคิดเองไม่ทราบถึงบริบทต่างๆที่ส่งผลให้เกิดลักษณะความคิดอย่างนั้น แต่ทั้งนี้การตีความโดยให้ความสำคัญกับบริบทต่างๆในการตีความนี้ การตีความของผู้ตีความที่ดำเนินในปัจจุบันซึ่งเป็นคนละยุคกับสรรพสิ่งที่ถูกตีความนั้น การตีความที่เกิดขึ้นจึงเป็นการตีความภายใต้บริบททางความคิดรวมทั้งประสบการณ์ของปัจจุบันด้วย เช่น การมอง, การตีความสิ่งต่างๆ โดยอาศัยทฤษฎีของปัจจุบัน เช่น ทฤษฎีชนชั้น, ทฤษฎีชนชั้นนำ ฯลฯ ก็ล้วนเป็นการตีความโดยใช้บริบทของปัจจุบันไปตีความตัวบทที่อยู่ในบริบทของอดีต โดยอาจเป็นในลักษณะของการแยกแยะระหว่างเจตนา [intention] ของนักคิด และผล [effect] อันเกิดจากการยอมรับความคิดนั้นๆ เป็นการให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทางการเมืองจากการตีความความคิดนั้นๆแล้วนำไปปฏิบัติจริง โดยไม่ต้องคำนึงว่า เป็นส่วนหนึ่งของความตั้งใจดั้งเดิมของนักคิดเจ้าของผลงานหรือไม่ ซึ่งอาจจะไม่ใช่สิ่งที่นักคิดท่านนั้นประสงค์ให้เป็นก็ได้ เพราะผู้ตีความไม่สามารถที่จะพิสูจน์ถึงเจตนา [intention] ของนักคิดได้ หรือ แนวทางการตีความในลักษณะแนวทางอุดมการณ์ [ideological approach] คือการนำเอาอุดมการณ์ที่มีมาเป็นเครื่องมือในการอธิบายความคิดของนักคิดที่เกิดก่อนอุดมการณ์นั้น เช่น การอธิบายความคิดของโรมัส มอร์ ว่าเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพในยุคสมัยที่ชนชั้นนี้แทบจะยังไม่เกิดขึ้น

-แนวทางที่เน้นในสำคัญของผู้ตีความในปัจจุบัน (Presentism) โดยมีความเชื่อที่ว่าถ้าอำนาจของบริบทมีจริงอย่างที่ได้อ้างไว้ในแนวความคิดแรก สิ่งก็ตามมาก็คือการตีความที่จะต้องถูกจำกัดอยู่ภายใต้บริบทปัจจุบันของตัวผู้ตีความปัจจุบันเองด้วย เพราะฉะนั้นการตีความทั้งหลายที่เกิดขึ้น แม้จะได้อ้างถึงความแม่นยำของการศึกษาบริบทของนักคิดในอดีตก็ตาม แต่ผู้ตีความก็ไม่สามารถที่จะตีความโดยปราศจากอำนาจของบริบทในส่วนของผู้ตีความเองได้ หรือการที่ผู้ตีความเองตระหนักหรือได้ใช้ลักษณะความเป็นปัจจุบันของผู้ตีความซึ่งหมายถึง แนวความคิด, องค์ความรู้ รวมตลอดถึงบริบทของผู้ตีความในปัจจุบันในการพิจารณาตีความสรรพสิ่งนั้นๆ นอกจากนั้น อาจกล่าวได้ว่า การตีความสรรพสิ่งต่างๆโดยการคำนึงถึงบริบทของสรรพสิ่งที่ทำการตีความทุกๆส่วนนั้น ไม่สามารถที่จะกระทำได้จริง สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพล, ประวัติศาสตร์, จะรู้ได้อย่างไรโดยถูกต้องทุกอย่าง ซึ่งก็คือบริบทนั้นไม่มีความแน่นอน ไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ ดังนั้นการที่จะหาความหมายที่แท้จริง สิ่งที่ทำได้ก็คือ การมองจากจุดยืนของปัจจุบันเป็นการตีความที่อาศัยการพิจารณาในสภาวะปัจจุบัน เป็นการให้ความสำคัญกับผู้ตีความในการศึกษา หรือกล่าวได้ว่า จุดยืนของการตีความที่ปฏิบัติเป็นจริงได้ [practical] ก็คือ การยอมรับว่าการตีความของผู้ตีความนั้นเป็นการตีความจากจุดยืนของตนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการเน้นถึงความ

สำคัญของปัจจุบัน [presentism] โดยลักษณะของการตีความนั้นเป็นการละเลยอำนาจของบริบทของสรรพสิ่งที่ทำการตีความ เป็นการให้ความสำคัญกับบริบทหรือแนวความคิดหรือความต้องการของผู้ตีความอย่างแท้จริง

แนวทางที่เชื่อว่าบริบทของมนุษย์นั้นไม่ขาดจากกัน มีความเชื่อมโยงของบริบท การแบ่งยุคต่างๆของแนวความคิดล้วนเกิดขึ้นในภายหลัง มนุษย์ในยุคต่างๆที่ถูกแบ่งนั้นไม่ได้เป็นผู้แบ่งยุคของตัวเองจากยุคอื่น ดังนั้นโดยแท้จริงแล้ว ช่วงเวลาที่มีความต่อเนื่องในตัวของมันเองอยู่บริบทของช่วงเวลาย่อมที่จะต้องมีความต่อเนื่องเช่นกัน ดังนั้นการตีความจึงสามารถที่จะกระทำได้ภายใต้ความต่อเนื่องของบริบท ซึ่งหมายถึงมีลักษณะของ “การเชื่อมโยงของเขตแดน” [fusion of horizons] ที่หมายถึงเขตแดนของความรู้ขนบธรรมเนียมปฏิบัติ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆทั้งที่แตกต่างกันด้วยเหตุผลของสถานที่หรือกาลเวลาที่แตกต่างกัน เช่น การเชื่อมโยงของเขตแดนความคิดความรู้ขนบธรรมเนียมของสังคมตะวันตกกับตะวันออก ซึ่งถือว่าเป็นความแตกต่างในมิติของพื้นที่⁶ ส่วนการเชื่อมโยงของเขตแดนความรู้ของสังคมตะวันตกหรือสังคมตะวันออกในยุคปัจจุบันกับยุคอดีตก็เท่ากับเป็นการมองในมิติของเวลา [fusions of historical horizons] ดังเช่น การตีความหลักศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย ผู้ตีความที่เป็นคนไทยสามารถที่จะตีความหลักศิลาจารึกนั้นได้ เพราะมีความต่อเนื่องของประเพณี วัฒนธรรมของการเป็นคนไทย

โดยแนวความคิดนี้มีลักษณะสำคัญที่ว่า “ความจริง” ที่เราได้นั้น เกี่ยวโยงกับสภาพพื้นฐานของตัวมนุษย์ที่เป็น “โลกดัตถ์” [being in the world] ซึ่งทำให้ศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องมนุษย์ [human sciences] นั้น โดยแท้จริงเป็นเรื่องของ “การตีความ” [interpretative] ทั้งนี้ เพราะระเบียบวิธีใดๆ ก็เป็นเรื่องของการตีความทั้งสิ้น [The question of the human sciences goes beyond the question of method] ซึ่งหมายถึง “ความรู้หรือสิ่งที่เราคิดว่ามันเป็นความจริงนั้นเป็นผลของกระบวนการหรือวิธีการรับรู้อันเป็นสากลที่ปฏิเสธมิได้ของเราในฐานะที่เป็น “มนุษย์” [Human beings] หรือ “โลกดัตถ์” [Being-in-the-World] นั่นคือ ความรู้ความจริงทั้งหลายนั้นเกิดมาจากการตีความ”⁷ โดยหลักสำคัญประการหนึ่งของแนวความคิดนี้ คือ การให้ความสำคัญของ

⁶ ไชยันต์ ไชยพร, “สังคมศาสตร์วิกฤต วิกฤตสังคม,” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ๑๗: ๒ (ม.ค.-มิ.ย. ๓๘) : ๖๑.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๐.

ความจำเป็นของการดำรงอยู่ของความรู้ที่แตกต่างไป ซึ่งหมายถึง การให้ความสำคัญกับ “อคติ” ในฐานะที่เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นที่ช่วยให้ความเข้าใจของมันเป็นไปได้ โดยเฉพาะกรณีของภาษาที่ว่า “ความคิดความเชื่อหรือความจริงของแต่ละสังคมถูกตีกรอบและกำหนดโดยโครงสร้างทางภาษาของแต่ละสังคม และแต่ละสังคมแต่ละภาษาก็มีโครงสร้างตลอดจนประวัติศาสตร์และอารมณณ์ที่แตกต่างไป”⁸ ซึ่งตัวภาษาเองจัดได้ว่าเป็น “อคติ” ที่สำคัญและมีอิทธิพลสูงชนิดหนึ่ง ซึ่งเปรียบได้กับใยที่ห่อหุ้มหรือเป็นกรอบให้กับความหมายของสรรพสิ่งต่างๆ ซึ่งการพยายามกำจัดอคตินี้ไปก็เท่ากับเป็นการตัดขาดตัวเราจากประวัติศาสตร์ของตัวเราและสังคมเรา และโดยแท้จริงแล้วมนุษย์ทุกคนเกิดมาท่ามกลางการหล่อหลอมในรูปแบบใดแบบหนึ่งของแต่ละวัฒนธรรมแต่ละสังคมอยู่แล้วและหมายความว่าเราเกิดมาและสร้างความเป็นตัวของเรา (identity) ได้โดยอาศัย “อคติ” (prejudices) ของสังคมของเรา⁹ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า “มนุษย์ทุกคนจุ่มตัวเองอยู่ในสิ่งที่เรียกว่า “วิถีชีวิต” อันรวมครอบคลุมไปถึงขนบธรรมเนียมและสิ่งต่างๆ ในสังคมซึ่งทั้งหมดนี้อยู่ภายใต้กรอบหรือวิถีของภาษาอีกหนึ่ง วิถีหรือโครงสร้างทางภาษาซึ่งเปรียบเสมือนโครงกระดูกของค่านิยมขนบธรรมเนียมในสังคมนั้นไม่เพียงแต่จะทำให้เรา “เห็นโลกอย่างที่เราเห็น” หรือ “มีโลกทัศน์อย่างที่เรามี” แต่มันยังเป็น “โลกของเรา” ด้วย เราเข้าใจโลกอย่างที่เราเข้าใจอยู่ขณะนี้ด้วยอาศัย “กรอบอ้างอิง” (Frame of reference) ซึ่งได้แก่ “ภาษา” และเราจะเข้าใจ “โลก” หรือ “ชนบประเพณีวิถีปฏิบัติ (traditions) หรือ “วิถีชีวิต” (Form of life) ที่แตกต่างจากเราได้ โดยการที่เราจะต้องพยายามจับตรรกะและลักษณะเฉพาะพิเศษของ “กรอบอ้างอิง” ของวิถีที่แตกต่างจากเราและสิ่งที่เราได้จากนี้ คือ “ความเข้าใจ” (understanding) หรือ “การตีความ” (interpretation) หรือ “การเชื่อมโยงของเขตแดน” (Fusion of horizons)”¹⁰ ซึ่งหมายถึงเป็นการยอมรับว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะตัดตัวเองออกจาก “พื้นฐานจิตใจ” (prejudices) ในสังคมของตน การจะเข้าใจในธรรมเนียมวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปนั้น จะหมายถึงการปะทะระหว่าง “พื้นฐานจิตใจ” ของเรากับ “พื้นฐานจิตใจ” ที่แตกต่างจากของเรา ดังนั้นในแนวทางการตีความในลักษณะนี้จึงเป็นลักษณะการตีความที่ให้ความสำคัญกับลักษณะของ “การเชื่อมโยงของเขตแดน” (Fusions of horizons) และการเชื่อมโยงในแง่ของมิติของเวลา (Fusions of historical horizons)

⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁹ เรื่องเดียวกัน.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

แนวทางการศึกษาตีความดังกล่าวนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของแนวทางการตีความที่มีมากกว่าหนึ่งแนวทาง และไม่จำกัดว่าในแนวทางใดแนวทางหนึ่งจะเป็นแนวทางที่ถูกต้องเพียงแนวทางเดียว โดยที่แต่ละแนวทางตามที่ได้กล่าวมานั้นมีทั้งข้อดีและข้อบกพร่องที่ถูกโจมตีจากแนวคิดอื่นได้¹¹ เช่น การโจมตีแนวทางการตีความโดยศึกษาชีวิตประวัตินักคิด ว่าการให้ความสำคัญแก่ลักษณะเฉพาะในตัวและในชีวิตของนักคิดมากมายจนเกินไปอาจทำให้ผู้ศึกษาหันไปสนใจกับตัวบุคคลมากกว่าสิ่งที่บุคคลนั้นๆเขียนขึ้นขึ้นมาได้ ทั้งที่การศึกษาหรือการยอมรับความคิดของนักคิดน่าจะอยู่ที่สิ่งที่เขาเขียนขึ้นมามากกว่าชีวิตประวัตินักคิดที่ดั่งงามหรือชั่วร้ายของเขา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในแนวทางการตีความใด ต่างมีวัตถุประสงค์และหลักการต่างๆ ที่เป็นผลจากแนวความคิดและลักษณะการตีความของแต่ละแนวทาง รวมทั้งหลักความเชื่อในเรื่องอำนาจของบริบท [context] ที่ส่งผลต่อการพิจารณาตีความ ซึ่งในแนวทางการตีความอันหลากหลายนี้มีทั้งแนวทางที่ใกล้เคียง, สัมพันธ์กัน หรือ เป็นไปคนละแนวทางซึ่งในแนวทางต่างๆนี้ ถ้าพิจารณาโดยอาศัยความเชื่อในเรื่องบริบท จะพบว่า แนวทางการตีความต่างๆนี้ มีทั้งแนวทางที่ให้ความสำคัญกับความคิดในเรื่องบริบท [contextualism] หรือ ให้ความสำคัญกับบริบทเท่าที่จำเป็นในการทำการศึกษา, ไม่เน้นหรือไม่ให้ความสำคัญกับบริบทในการทำการตีความ [non-contextualism] แต่อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าบริบทจะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในทฤษฎีการตีความสรรพสิ่ง [Hermeneutics] แนวต่างๆที่ได้กล่าวไปแล้ว เพราะถึงแม้จะอ้างถึงการศึกษาก็ไม่ให้ความสำคัญกับบริบทของสรรพสิ่งที่ทำการตีความ การตีความนั้นก็จะต้องพบกับบริบทในส่วนของผู้ตีความ ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจกับความหมายของบริบทและขอบเขตของมันในการพิจารณาตีความ

---

¹¹ โปรดดู สมบัติ จันทร์วงศ์, ตัวบท [The Text] กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง, หน้า ๑๐-๑๗.

บริบท [Context]¹²

“บริบท” หรือ “Context” [“Context” มาจากรากศัพท์ละติน “Contextus” อันหมายถึง “ประกอบเข้าด้วยกัน” หรือ “เชื่อมเข้าด้วยกัน”¹³] โดยตามความหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจะหมายถึง “สิ่งซึ่งอยู่รอบสรรพสิ่งที่เราสนใจ และช่วยอธิบายสรรพสิ่งนั้น จากความสัมพันธ์ของมัน ซึ่งสิ่งที่อยู่รอบๆ นั้นอาจจะเป็น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับเวลา, ภูมิศาสตร์, วัฒนธรรม, ขบวนการรับรู้, อารมณ์, หรือทุกสิ่ง” โดยคำที่มีความหมายใกล้เคียงกับ “บริบท” หรือ “Context” นั้น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม [environment], สภาพสิ่งแวดล้อม [milieu], เบื้องหลัง ภูมิหลัง [background]¹⁴ เป็นต้น

จากความหมายของบริบท ทำให้เห็นว่าสรรพสิ่งต่างๆ นั้นมีบริบทล้อมรอบและสัมพันธ์กันอยู่ โดยที่ถ้าหากการศึกษาในสิ่งหนึ่ง เรามองว่าบริบทนี้เป็นเบื้องหลัง หรือ ภูมิหลังของสิ่งที่เราทำการศึกษาซึ่งย่อมแตกต่างและมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เราทำการศึกษา ในขณะที่การศึกษาของอีกคนอาจมองว่าบริบทที่เราคำนึงถึงนี้เป็นสิ่งที่อยู่เป็นเบื้องหน้า หรือหมายถึง สิ่งที่เขาทำการศึกษา จากจุดนี้ จะเห็นว่าบริบทต่างๆ นั้นต่างสามารถเป็นบริบทของสรรพสิ่งต่างๆ ได้ กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งๆ สามารถที่จะเป็นได้ทั้งบริบทในการทำการศึกษาของสรรพสิ่งหนึ่งหรือเป็นสรรพสิ่งที่ทำการศึกษาตีความ ดังเช่น การที่คนหนึ่งเห็นว่าประวัติศาสตร์ของจีนเป็นบริบทของการศึกษาในปรัชญาของตะวันออก ในขณะที่อีกคนมองว่า ปรัชญาตะวันออกนั้นเป็นบริบทในการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ของประเทศจีน เป็นต้น

¹² ไบรูดดู ไชยันต์ ไชยพร, “ประวัติศาสตร์: วิถีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า,” *วารสารธรรมศาสตร์* ๑๙:๒ (พ.ศ.-ส.ศ. ๒๕๓๖). และ Ben-Ami Scharfstein, *The Delima of Context* [New York: New York University, 1989]

¹³ Ben-Ami Scharfstein, *The Dilemma of Context*, p.1.

¹⁴ Ibid.

นอกจากนั้นแล้ว กล่าวได้ว่า สรรพสิ่งต่างๆล้วนอยู่ภายใต้บริบท และ บริบทต่างๆนี้ ก็ล้วนอยู่ภายใต้บริบทต่างๆเช่นกัน ซึ่งหมายถึง การที่สรรพสิ่งต่างๆไม่สามารถที่จะอยู่อย่าง ลอยๆ โดยปราศจากบริบทได้

สำหรับความคิดที่ว่าความถูกต้อง-การยอมรับ-หรือค่านิยมในเรื่องต่างๆอยู่ภายใต้กาล เวลาและสถานที่ เป็นการให้ความสำคัญต่อแนวความคิดหรือหน่วยในการวิเคราะห์ อันหมายถึง “บริบท” [context] ซึ่งหมายถึงแนวความคิดที่เน้นลักษณะเฉพาะและความจำกัดของสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต โดยพิจารณากาลและเทศะเป็นตัวกำหนดความเฉพาะและความจำกัด ของสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยที่คุณค่าและความหมายของสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้น จะสามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องก็โดยนำสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์นั้นๆวางลงในบริบท ของมัน และศึกษาความสัมพันธ์ของสิ่งหรือเหตุการณ์นั้นๆกับสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์อื่นๆใน บริบทเดียวกัน อันหมายถึง “การที่จะเข้าใจสรรพสิ่งต่างๆอย่างดีนั้น เราจะต้องเข้าใจทำความเข้าใจมันในบริบทของมัน โดยเฉพาะเมื่อเราพยายามที่จะทำความเข้าใจในวัฒนธรรมอื่นนอกเหนือจากของเรา”¹⁵

ในทำนองเดียวกัน คุณค่าหรือความหมายของสิ่งหรือเหตุการณ์ใดๆที่เกิดขึ้นอาจมี ความหมายที่ผิดเพี้ยน, ไม่ถูกต้องหรืออาจหาความหมายไม่ได้เลย ถ้าหากนำสรรพสิ่งหรือเหตุ การณ์นั้นๆวางลงในที่ที่ไม่ใช่บริบทของมัน ความหมายที่ได้ก็อาจเปลี่ยนไปตามบริบทนั้น

จากเหตุผลดังกล่าว การที่จะเข้าใจสรรพสิ่งในยุคต่างๆ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจใน สังคมต่างๆไปรวมทั้งสรรพสิ่งต่างๆในอดีตช่วงที่เราศึกษาทำความเข้าใจในสรรพสิ่งนั้นเสียก่อน เราจึงจะสามารถที่จะเข้าใจตีความประเด็นสรรพสิ่งนั้นได้ถูกต้องตรงตามบริบทของสรรพสิ่งนั้น อันหมายถึงเป็นการให้ความสำคัญกับบริบทในการทำการศึกษาคำตีความ [contextualism] ซึ่งหมายถึง การตีความหรือการอธิบายสรรพสิ่งต่างๆนั้นจะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อได้ตีความหรืออธิบายภายใต้บริบทของสรรพสิ่งนั่นเอง

¹⁵ Ibid., p.xii.

จากลักษณะของการตีความที่ได้ให้ความสำคัญกับบริบทเป็นสำคัญในการศึกษาตีความ [contextualism] ที่เป็นไปตามแนวความคิดที่ว่า คุณค่าและความหมายของสิ่งหรือเหตุการณ์ใดที่เกิดขึ้นจะสามารถเข้าใจได้อย่างถูกต้องนั้น ก็โดยนำสรรพสิ่งหรือเหตุการณ์นั้นๆ ไปวางในบริบทของมัน ได้นำมาซึ่งลักษณะของความเฉพาะ, จำกัด, เอกเทศของเหตุการณ์เรื่องราวในอดีต เป็นลักษณะที่อยู่ภายใต้กาลเวลาและสถานที่ ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้ได้ส่งผลให้การศึกษาค้นคว้าความคิดของนักคิดได้หมดลักษณะความเป็นอมตะของความคิด ลักษณะสัจธรรมของความคิด หรือลักษณะความอยู่เหนือกาลเวลาและสถานที่ของความคิดนั้น เพราะเมื่ออยู่ต่างบริบทกัน ความหมายหรือตรรกะของสรรพสิ่งนั้นก็อาจมีความหมายแตกต่างกัน

แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาที่คำนึงถึงบริบทเป็นสำคัญในการศึกษาตีความ จนก่อให้เกิดเป็นลักษณะความเฉพาะของเหตุการณ์ต่อกาลเวลาและสถานที่, การศึกษาที่ไม่คำนึงถึงบริบท หรือการคำนึงถึงบริบทแต่เพียงบางส่วนนั้น ปัญหาสำคัญของลักษณะแนวทางการตีความต่างๆ ดังที่กล่าวนี้ ก็คือ จะใช้อะไรเป็นเกณฑ์หรือตัววัดพรมแดนของบริบท หรือขอบเขตของสรรพสิ่งในการตีความนั้น

แต่ทั้งนี้ ในการตีความสรรพสิ่งนั้น กรอบหรือพรมแดนแรกที่เราสามารถจะกำหนดได้ก็คือ “ตัวบท” [text] ด้วยเหตุที่ว่า การศึกษาตีความโดยเฉพาะในความคิดของนักคิดนั้น โดยส่วนใหญ่ล้วนถูกบันทึกเป็นหนังสือ หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า จุดเริ่มต้นของการศึกษาตีความความคิดของนักคิด จะอยู่ที่ “ตัวบท” รวมทั้งลักษณะของภาษาที่ใช้บันทึก (ซึ่งเป็นบริบทชนิดหนึ่งของตัวบท) โดยวิธีการที่สำคัญซึ่งถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาตีความในแนวทางใดจำเป็นที่จะต้องกระทำก็คือ การอ่านงานเขียน หรือ ตัวบทที่จะทำการศึกษานั้นอย่างละเอียด เนื่องจากความคิด ความหมายหรือความมุ่งหมายของนักคิดที่จะทำการตีความนั้น โดยส่วนใหญ่จะอยู่หรือแฝงอยู่ในตัวบทหรืองานเขียนของนักคิดท่านนั้น ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพื่อความมุ่งหมายใดก็ตามโดยอาศัยการตีความเพื่อหาความมุ่งหมายนั้น สิ่งสำคัญที่ไม่สามารถจะมองข้ามหรือปฏิเสธได้เลยนั้น ก็คือ งานเขียนหรือตัวบทของนักคิดท่านนั้น และวิธีการที่จะสัมผัสถึงงานเขียนนั้น ก็คือ การที่ผู้ศึกษาตีความได้อ่านงานเขียนหรือตัวบทนั้นๆ นั้นเอง แต่สิ่งที่ตามมาก็คือ เราจะกำหนดขอบเขต หรือ พรมแดนอื่นของการศึกษาตีความในลักษณะใดซึ่งหมายถึงการตีความนั้นจะคำนึงถึงบริบทในระดับใดได้บ้าง

ระดับของบริบท

ดังที่กล่าวแล้ว การตีความมีแนวทางการตีความอยู่อย่างหลากหลาย ซึ่งแต่ละแนวทางการตีความนั้นมีการคำนึงถึงอำนาจของบริบทในลักษณะต่างๆกันตามแต่ละแนวทาง แต่จากลักษณะความเชื่อที่ว่า สรรพสิ่งต่างๆไม่สามารถที่จะหลุดจากอำนาจของบริบทได้ มนุษย์ก็เช่นเดียวกันที่ไม่สามารถปลอดจากอำนาจของบริบทได้อย่างแท้จริง (อย่างน้อยที่สุด ก็คือ บริบทของตัวผู้ศึกษา หรือ ตัวผู้ตีความ [Individual context]) เพียงแต่ว่าผู้ศึกษาจะตระหนัก หรือ คำนึงถึงอำนาจของบริบทนั้นหรือไม่) ดังนั้นการตีความไม่ว่าจะเป็นในแนวทางการตีความในลักษณะใด ไม่สามารถที่จะกล่าวได้อย่างชัดเจนถึงการปลอดจากอำนาจของบริบทอย่างแท้จริง ซึ่งความสำคัญของ “บริบท” ในการที่จะส่งผลต่อการตีความนั้น ขึ้นอยู่กับว่า ผู้ตีความได้ใช้แนวทางใดในการตีความ ซึ่งหมายถึง ผู้ตีความเป็นผู้กำหนดถึงความสำคัญของอำนาจของบริบทต่อการตีความนั้น โดยผ่านแนววิธีการตีความที่ผู้ตีความได้ใช้นั่นเอง ซึ่งการกำหนดแนววิธีการตีความนี้จะส่งผลถึงการกำหนด “ระดับของบริบท” ซึ่งรวมถึง ขอบเขตพรมแดนของบริบทของการศึกษาตีความด้วย

“ระดับของบริบท” หรือ “พรมแดนของบริบท” นี้ เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดหรือเลือกสรรวางขอบเขตการศึกษาตีความ ซึ่งขึ้นอยู่กับแต่ละแนวทางที่ผู้ตีความเลือกในการศึกษาตีความ ว่ามีแนวทางในการพิจารณาตีความที่พิจารณาให้ความสำคัญกับ “บริบท” ในลักษณะใด โดยในการแบ่งระดับของบริบทนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ ระดับ¹⁶ ได้แก่

-Micro Context คือ บริบทในระดับที่ย่อยที่สุด หมายถึง การพิจารณาบริบทในด้านการใช้ภาษา-คำต่างๆ รวมถึงบริบทส่วนตัวของตัวบุคคลผู้เขียนด้วย [personal context] บุคคลแต่ละคนนั้นถือว่ามีปัจเจกภาพที่ถ่ายทอดมาในวิธีการใช้ภาษาของเขาด้วย แต่ละคนก็มีรูปแบบ [style] การเขียนแตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เทคนิคพิเศษในการศึกษา บริบทของภาษาเป็นสิ่งจำ

¹⁶ ไชยันต์ ไชยพร, ประวัติศาสตร์ : วิถีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า, (อัดสำเนา), หน้า ๑๘-๒๐. (ซึ่งใช้เกณฑ์การแบ่งจาก Ben-Ami Scharfstein, The Dilemma of Context, pp.62-66.)

เป็นในการตรวจสอบข้อมูลว่าเป็นของผู้เขียนคนใดคนหนึ่ง และใช้ในการที่จะเข้าใจประโยคที่สำคัญๆ หรือบทที่สำคัญๆ ภายใต้บริบทของงานเขียนทั้งหมดของผู้เขียนแต่ละคน ซึ่งบริบทในระดับนี้ถ้าจะพิจารณากันจริงๆ สามารถไล่ลงไปถึงบริบทของตัวบุคคลในเรื่องของอวัยวะร่างกาย เซล ระบบประสาทที่แต่ละคนมีแตกต่างกัน และการปะทะสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม อันก่อให้เกิดการแสดงออกทางพฤติกรรมและความคิดที่แตกต่างกัน โดยความสำคัญของบริบทในระดับนี้ที่ไม่สามารถที่จะปฏิเสธหรือมองข้ามจะอยู่ที่ ในการศึกษางานของใครก็ตาม ความตั้งใจ [intention] ของผู้บันทึกข้อมูลหรือนักเขียนเป็นสิ่งที่สำคัญ มิฉะนั้นความเข้าใจหรือการตีความอาจจะคลาดเคลื่อนก็ได้ โดยเฉพาะการศึกษาประวัติศาสตร์ความคิด เพราะนักคิดทุกคนไม่ได้จะมีเพียงลักษณะของความสนใจที่ต่างกัน แต่มีลักษณะเฉพาะของการใช้ศัพท์ สำนวน และความสัมพันธ์ของคำต่างๆ เช่น ลักษณะการเขียนของเพลโตตามลักษณะการสนทนาของโสกราตีสที่เป็นลักษณะของการกล่าวที่น้อยกว่าความจริง, การหลบความหมายโดยกล่าวตรงข้าม [irony] ซึ่งเป็นเทคนิคในการเขียนที่สำคัญที่ถือได้ว่า จะเข้าใจได้ก็โดยพิจารณาภายใต้บริบทของวิธีการ [style] หรือจุดมุ่งหมาย [intention] ของนักเขียน, นักคิดท่านนั้นๆ

-Correlative Context คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรืองานที่เราต้องการศึกษา เช่น การศึกษาสงครามเก้าทัพ เราได้อาศัยข้อมูลประวัติศาสตร์ที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ไว้ พระนิพนธ์ของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ถือว่าเป็น Correlative Context ที่เกี่ยวข้องกับบริบทจริง คือ สงครามเก้าทัพในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือ การศึกษางานของท่านพุทธทาสภิกขุ Correlative Context ก็คือ งานของนักวิชาการที่ทำการศึกษา ซึ่งหมายถึง เมื่อมีการตีความงานชิ้นนั้นย่อมอยู่ภายใต้บริบทของมันเอง (การศึกษาในเรื่องสงครามเก้าทัพ เราก็ต้องคำนึงถึงบริบทของกรมพระยาดำรงด้วย) ด้วยเหตุนี้การศึกษางานตามแนวความคิดในบริบทระดับนี้ จึงเป็นการตีความซ้อนการตีความหลายครั้งหลายคราเป็นการผสมผสานของบริบทในหลายยุคหลายสมัย

-Macrocontext เป็นบริบทที่เกี่ยวกับเรื่องกว้างขวางครอบคลุม และมีลักษณะ impersonal ได้แก่ สภาพทางสังคมวัฒนธรรม หรือ การถกเถียงระหว่างค่ายความคิด [School of thought] เช่น การศึกษางานปรัชญา หรือประวัติศาสตร์ของเฮเรเนส เราก็จำเป็นต้องพิจารณาบริบททางสังคม เศรษฐกิจการเมืองของชีวิตคนกรีกโบราณ หรือ การศึกษาความคิดทางการเมืองของแมคเคียวเวลลี ก็ต้องอาศัยการศึกษบริบทของอิตาลีในยุคนั้น เป็นต้น

-Metacontext บริบทดังกล่าวนี้จะเข้าใจได้เมื่อเราพิจารณาถึงวิธีการตั้งคำถามของนักคิดในอดีตหรือวิธีการมองปัญหาของผู้บันทึกประวัติศาสตร์ ตลอดจนแนวทางการแก้หรือตอบคำถามที่ได้ถูกตั้งขึ้นมา เช่น ลักษณะเฉพาะของการตั้งคำถาม-คำตอบของปรัชญากรีกหรือของคนกรีกโดยทั่วไป หรือลักษณะของจีน ของอินเดีย หรือเมื่อนำกรีก อินเดีย จีน มาเปรียบเทียบพบลักษณะร่วมก็จะเข้าอยู่ภายใต้ Metacontext บริบทดังกล่าวนี้ครอบคลุมกว้างขวางกว่า Macrocontext

-Meta-metacontext หรือ The Universal หมายถึง บริบทสากล ที่พยายามนำเอาบริบททั้งหมดที่ได้กล่าวไปข้างต้นเข้ามารวมกันขึ้น เพื่อสร้างความเข้าใจให้เห็นลักษณะความเป็นสากลทางความคิดของตัวบทหนึ่งๆ แต่บริบทในระดับนี้เป็นเพียงความใฝ่ฝันหรือภาพร่างของนักวิชาการต่างๆ เท่านั้น

ในการแบ่งบริบทเป็นห้าระดับดังที่กล่าวนี้ ในความเป็นจริงแล้ว บริบททั้งห้านี้ไม่สามารถที่จะแยกออกจากกันได้เลย เพราะโดยแท้จริง บริบททั้งหลายขึ้นอยู่ต่อกันและกัน บริบทสากลประกอบด้วยบริบทย่อยๆ ในขณะที่บริบทที่ใหญ่กว่าก็มีอิทธิพลในการกำหนดบริบทที่เล็กกว่าเช่นเดียวกัน

สำหรับในการทำการศึกษานั้น ความคิดในเรื่อง “บริบท” จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการศึกษาอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับแนวทางและวิธีการศึกษาในการทำการศึกษาต่างๆของผู้ทำการศึกษา ซึ่งหมายถึง การศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งนั้น อิทธิพลจากบริบทจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับการศึกษา จะเป็นไปตามแนวทางของการศึกษาว่าได้ให้หรือไม่ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของบริบท ดังที่ Ben- Ami Scharfstein ได้แบ่งแยกไว้¹⁷

¹⁷ Ben- Ami Scharfstein, The Dilemma of Context, p.186.

<u>Contextualism</u>	<u>Noncontextualism</u>
Uniqueness, Individuality	Universality, Generality
Relativity	Absolutism
Pluralism	Monism
Nominalism	Realism
Holism	Analysis
Subjectivity, Experiential, Closeness [emic]	Objectivity, Experiential, Distance [etic]
Romanticism	Rationalism
Nationalism [?]	Universalism [?]
Participant-Observation	
Symbolic Anthropology Structuralism	
Biculturalism	
Hermeneutics	
Ecology	
Statistical Classification	

โดยศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่ง [Hermeneutics] นั้น มีจุดยืนในเรื่องของบริบทในลักษณะที่อยู่ตรงกลางอันหมายถึง แนวทางการตีความตามศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งนี้เป็นแนวทางการตีความที่อาจให้ความสำคัญกับทั้งสองส่วน ซึ่งหมายถึงอาจให้ความสำคัญกับการเน้นบริบทและการไม่ให้ความสำคัญกับบริบท ซึ่งกล่าวได้ว่า ความคิดในเรื่องบริบทจะมีอิทธิพลอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของแนวทางการตีความต่าง ๆ นั้นเอง ดังเช่น ในกลุ่มที่มีความเชื่อว่าสามารถเข้าใจนักคิดในอดีตได้ดีกว่าตัวนักคิดเองนั้น เนื่องจากสามารถรับรู้ประสบการณ์ได้มากกว่า สามารถตอบคำถามที่คนในอดีตไม่สามารถให้ความหมายได้ ซึ่งจะทำให้สามารถที่จะเข้าใจนักคิดผู้ที่ถูกตีความมากกว่าที่นักคิดคนนั้นเข้าใจตนเอง เพราะสามารถเห็นว่าทำไมนักคิดถึงคิดเช่นนั้น เห็นถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นเหตุให้นักคิดคิดเช่นนั้น ซึ่งตัวนักคิดเองไม่รู้ว่าทำไมจึงคิดเช่นนั้น ซึ่งการตีความในลักษณะนี้ผู้ตีความย่อมจะต้องได้รับอิทธิพลจากบริบททั้งในส่วนของบริบทของตัวบท หรือ สรรพสิ่งที่ทำการตีความ รวมทั้งบริบทในส่วนของตัวผู้ตีความเอง, ในขณะที่ผู้ตีความที่เน้นในความสำคัญของปัจจุบัน ซึ่งอ้างถึงความเป็นไปไม่ได้ในการกำหนดความเด่นชัดให้กับบริบทที่เกิดขึ้นในอดีต และอ้างถึงความไม่แน่นอนของบริบท อันไม่สามารถที่

จะพิสูจน์ได้อย่างแน่ชัด ดังนั้นจึงเป็นการเสียเวลาเปล่าในการที่จะคำนึงถึงหรือให้ความสำคัญกับเรื่องบริบท จุดยืนดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะการตีความที่เน้นในจุดยืนของปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการตีความที่ไม่เน้นถึงความสำคัญของบริบทของสรรพสิ่งที่ทำการตีความนั้นๆเลย แต่การตีความโดยอาศัยแนวทางนี้ ย่อมที่จะต้องได้รับอิทธิพลของบริบทของตัวผู้ตีความเองอยู่ดี เพียงแต่ว่าตัวผู้ตีความจะตระหนักหรือให้ความสำคัญกับมันหรือไม่ ดังนั้น ศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งจึงมีลักษณะทั้งที่ให้ความสำคัญกับบริบทในลักษณะของ Contextualism และการอ้างถึงความเป็นไปไม่ได้ในการเน้นบริบทในการทำการตีความสรรพสิ่งอันเป็นลักษณะของ Non-Contextualism

ดังนั้น แนวทางการตีความต่างๆไม่ว่าจะมีจุดยืนอย่างไรก็ตาม ต่างต้องได้รับอิทธิพลจาก “บริบท” (context) เนื่องจากเหตุผลความเชื่อที่ว่า สรรพสิ่งต่างๆไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้โดยปราศจาก “บริบท” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สรรพสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ล้วนตกอยู่ภายใต้อำนาจของบริบท แม้ผู้ตีความจะพยายามตั้งจุดยืน หรือ ยึดแนวความคิดที่ไม่ให้ความสำคัญกับบริบท แต่อย่างน้อย การตีความที่เกิดขึ้นก็เป็นการตีความที่ได้รับอิทธิพลจากบริบทในส่วนของผู้ตีความ (individual context) ที่เป็นมนุษย์ที่ได้ผ่านประสบการณ์ความคิด, ความเชื่อ, ธรรมเนียม, ประเพณีปฏิบัติต่างๆ ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดเป็นบริบทของผู้ตีความได้ในส่วนหนึ่ง

ทฤษฎีการตีความสรรพสิ่ง [Hermeneutics] ในการตีความตัวบท [Text]

ตามที่ได้กล่าวมา การตีความตามแนวทางทฤษฎีการตีความนั้นมีความมุ่งหมายในการหาความหมาย [meaning], จุดมุ่งหมาย [intention] ของสรรพสิ่งที่ทำการศึกษาตีความซึ่งอาจเป็นเพราะสรรพสิ่งนั้นเกิดความล้าสมัย, หรือเกิดจากความเห็นที่ไม่ตรงกันในสังคม, หรือเกิดจากลักษณะที่ไม่ได้ทำการเปิดเผยถึงข้อเท็จจริงเป็นลักษณะการซ่อนความมุ่งหมายไว้ของตัวบทหรือสรรพสิ่งนั้น ซึ่งอาจเป็นเพราะ “นักคิดในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือสังคมที่ตนเป็นสมาชิกย่อมมีความจำเป็นที่จะต้อง “นับถือ” ความสำเร็จของความเห็นของชุมชนนั้นๆในเรื่องที่สำคัญๆ ไม่ฉะนั้นแล้วก็จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่โดยสันติสุขได้ แต่การให้ความ “นับถือ” แก่

ความเห็นหลักของชุมชนไม่ได้หมายความว่า นักคิดท่านนั้นจะต้องยอมรับว่าความเห็นนั้นๆ เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือจริง นักคิดที่ตระหนักในความสำคัญของปัญหานี้คือ ปัญหาการขัดแย้งกันระหว่างปรัชญาและการเมือง จึงต้องมีวิธีการเขียนแสดงความเห็น (ที่ตนคิดว่าเป็นสัจจะ) ออกมาในรูปที่จะเปิดโอกาสให้คนเพียงไม่กี่คนได้เข้าใจ โดยไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อความเชื่อของคนหมู่มากที่มีต่อความเห็นหลักของสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่ของสังคมนั้นๆ”¹⁸ หรือ การที่นักคิดต้องการที่จะสื่อกับผู้ฟังที่ต่างสถานะในความคิด หรือผู้เขียนหลอกผู้อ่านบางคนหรือหลายๆคน หรือการที่ผู้เขียนตั้งใจให้มีหลายๆความหมายแต่มีเพียงความหมายเดียวที่ตรงกับความหมายและความมุ่งหมายที่แท้จริงของผู้เขียน ผู้เขียนจึงใช้วิธีการแฝงความหมาย หรือซ่อนความมุ่งหมายไม่เปิดเผยอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งการทำความเข้าใจที่ถูกต้องสำหรับงานเขียนหรือ ความคิดของนักคิดในลักษณะนี้ จำเป็นที่จะต้องได้รับการตีความอย่างละเอียด เพื่อที่จะแยกแยะระหว่างสิ่งที่เขียนอันเปิดเผยและข้อเขียนที่ปกปิดซ่อนเร้นที่อยู่ภายใต้งานเขียนหรือตัวบทชิ้นนั้นๆเพื่อที่จะหาความมุ่งหมายของนักคิดที่แฝงอยู่ในตัวบทนั้นออกมา (Reading between the lines)

แต่ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการตีความจะดำเนินโดยแนวทางใดก็ตาม หรือไม่ว่าการใช้ศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งที่ทำการตีความตัวบทใดๆ สิ่งสำคัญที่ต้องกระทำเป็นพื้นฐานในการตีความคือ การอ่านตัวบทนั้นๆ ซึ่งก็คือการให้ความสำคัญกับ “ภาษา” ในฐานะการเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์ในทางความหมายกับตัวบทนั้น ซึ่งหมายถึงการที่ภาษาเป็นสื่อกลางระหว่างความคิดกับการรับรู้ในความคิดนั้น ดังนั้น “ภาษา” จึงเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเข้าใจในการรับรู้ของมนุษย์ ทำให้ความรู้เกี่ยวกับ “ภาษา” และ “การสื่อความหมาย” มีความสำคัญที่จะทำให้เกิดการเข้าใจในตัวบทที่ทำการศึกษาได้ แต่ทั้งนี้จากลักษณะของ “ภาษา” ที่มีลักษณะการสื่อความหมายที่หลากหลายได้ อันหมายถึง การที่ประโยคหนึ่งประโยค ผู้พูดหรือผู้ฟังที่ต่างกันหรือ คนละสถานการณ์กัน ความหมายที่ได้ก็อาจมีมากมายหลายความหมาย จึงทำให้ “ภาษา” เพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอต่อการหาความหมายตัวบท

¹⁸ Leo Strauss, *The Forgotten*, p.27., *Persecution*. pp.7-37. อ้างใน สมบัติ จันทร์วงศ์, *ตัวบท (The Text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง*. หน้า ๒๙.

ดังนั้น การหาความหมาย โดยการอ่านตัวบทจึงไม่ใช่แต่การให้ความสำคัญกับ “ภาษา” ที่ใช้อย่างตรงไปตรงมาเพียงอย่างเดียว การตีความหาความหมายนอกจากจะต้องพิจารณา “ภาษา” ในฐานะของ “เครื่องมือสื่อความหมาย” แล้ว จะต้องพิจารณาถึง “โครงสร้างทางภาษา” ที่มีลักษณะเป็นตัวกำหนดและตีกรอบความคิดความเชื่อหรือความจริงของแต่ละสังคม ซึ่งแต่ละสังคมแต่ละภาษาก็มีประวัติศาสตร์และโครงสร้างที่ต่างไป การตีความหาความหมายโดยผ่านการสื่อความหมายจากภาษานี้ จึงจะต้องพิจารณาตีความให้ทราบถึงความหมายที่แฝงอยู่ในการใช้ภาษานั้นด้วย รวมทั้งการพิจารณาถึงประวัติศาสตร์, หลักฐานสภาวะแวดล้อมต่างๆ ประกอบเป็นหลักในการตีความ ซึ่งหมายถึง การตีความโดยศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งในฐานะระเบียบวิธีศึกษา (Methodological Hermeneutics) อันหมายถึงเป็นการตีความโดยการพิจารณาภาษาจากการสื่อความหมายและวิธีการในการใช้ภาษา รวมทั้งการพิจารณาในส่วนต่างๆ เช่น สภาวะแวดล้อมของตัวบท, ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตัวบท ซึ่งก็คือบริบทในส่วนต่างๆ ของตัวบทนั่นเอง โดยเป็นการศึกษาตีความที่อาศัยการพิจารณาตีความผ่านการอ่านงานตัวบท

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาโดยการตีความงานเขียนของนักคิดที่ดีที่สุด เพื่อให้ได้ความหมายหรือความมุ่งหมายที่ใกล้เคียงกับความมุ่งหมายและความต้องการของนักคิดมากที่สุด นอกจากความสำคัญของการต้องอ่านตัวบทแล้วน่าจะอยู่ที่ การทำให้ตัวผู้ตีความปราศจากซึ่ง “อคติ” (prejudice) ของตัวผู้ตีความในการทำการศึกษาตีความ เพื่อที่จะได้มีความคิดที่เป็นอิสระสามารถที่จะศึกษาตีความโดยปราศจากการครอบงำของความต้องการของตัวผู้ตีความในยุคปัจจุบัน ซึ่งก็คือ การพยายามตีความให้ได้สิ่งที่นักคิดต้องการที่จะสื่อกับผู้อ่านให้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ จากความหมายและลักษณะสำคัญของบริบท ในส่วนที่สรรพสิ่งต่างๆ ไม่สามารถที่จะดำรงอยู่ได้โดยปลอดจากบริบท ดังนั้น ผู้ตีความในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง จึงไม่อาจที่จะปฏิเสธอำนาจของบริบทในส่วนนี้ได้ ซึ่งหมายถึงบริบทในระดับที่ละเอียดที่สุด เป็นบริบทในระดับตัวบุคคล (individual context) ที่มนุษย์แต่ละคนมีประสบการณ์การรับรู้, การศึกษา ซึ่งผ่านการตีความที่เป็นผลจากธรรมชาติส่วนหนึ่งของมนุษย์ที่มีความไม่หา, อยากรู้ในความจริง, สงสัย จนเกิดเป็นการตีความ (ซึ่งได้กล่าวแล้วว่า มนุษย์มีการตีความตั้งแต่เกิดจนกระทั่งสิ้นสุดชีวิตเพียงแต่ว่าเขาจะตระหนักถึงหรือเปล่านั้นเขาก็กำลังตีความอยู่) อันหมายถึงการตีความจะมีลักษณะของการตีความที่ไม่สามารถหลุดจากลักษณะการมองในจุดยืนของปัจจุบันได้ (presentism)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาลักษณะของบริบทส่วนบุคคล [individual context] ที่เป็นผลจากการรับรู้เป็นประสบการณ์ของมนุษย์ และความสำคัญในเรื่องเวลา-สถานที่ [Time-Space] ที่มีความหมายและอิทธิพลต่อมนุษย์ตลอดเวลา รวมทั้งเมื่อคำนึงถึงว่ามนุษย์นั้นโดยธรรมชาติส่วนหนึ่งใฝ่หา สงสัย และตีความ ซึ่งโดยรวมเป็นลักษณะของ “ความเป็นประวัติศาสตร์ [historicity] ของมนุษย์เอง”¹⁹ ซึ่งหมายถึง การที่มนุษย์แต่ละคนมีลักษณะเฉพาะอันทำให้เกิดเป็นประสบการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้การตีความในครั้งต่อไป เป็นลักษณะของ “พื้นฐานจิตใจ” [presupposition] ที่มนุษย์แต่ละคนต่างมีลักษณะเฉพาะของ “พื้นฐานจิตใจ” เป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล อันทำให้แต่ละคนหรือผู้ศึกษาตีความแต่ละคนมีสภาวะการรับรู้และเข้าใจความหมายของแต่ละคน ซึ่งเป็นผลจากสภาวะตัวตน และ “พื้นฐานจิตใจ” ของเขานั้นเอง ดังนั้น การที่เราจะเข้าใจชนบทรรมนิยมวิธีคิดที่แตกต่างจากเรา สิ่งที่จะทำให้เราเข้าใจและเชื่อมต่อกันกับความคิดอื่นก็คือการปะทะกันระหว่าง “อคติ” [prejudices] ที่แตกต่างจากของเรา

ดังนั้น การตีความในสรรพสิ่งต่างๆ ถ้าหากได้คำนึงถึงอำนาจของบริบทในระดับย่อยสุด ย่อมไม่อาจที่จะปฏิเสธอำนาจของบริบทในส่วนนี้ได้ ซึ่งหมายถึง บริบทอันเกิดจากการที่มนุษย์ทุกคนมี “พื้นฐานจิตใจ” [presupposition] หรือ “อคติ” [prejudice] ที่แตกต่างกัน เป็นลักษณะปัจเจกของแต่ละคน ซึ่งทำให้การตีความไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใด หรือ การตีความในสรรพสิ่งใด ไม่สามารถที่จะหลุดจากอำนาจของบริบทในส่วนนี้ได้ ดังนั้นการตีความในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมต้องเป็นการตีความที่เกิดขึ้นภายใต้ “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “อคติ” หนึ่งเสมอ อันนำมาซึ่งการตีความที่อาจเหมือนหรือแตกต่างจากการตีความในสิ่งเดียวกัน ซึ่งเป็นผลจากการตีความที่เกิดขึ้นโดยผู้ตีความคนละคน ที่มีความแตกต่างในเรื่อง “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” เป็นพื้นฐานสำคัญในการศึกษาตีความ

กล่าวคือ การตีความตัวบทใดๆ มนุษย์มีพื้นฐานจิตใจ [presupposition] ของแต่ละปัจเจกแต่ละยุค ซึ่งเป็นพันธุนาการที่มนุษย์ไม่มีทางหลุดพ้นไปได้ ดังนั้นแม้จะพยายามเข้าใจบริบทภาษาในประวัติศาสตร์ ก็ไม่สามารถขจัดอคติ [prejudice] หรือ การสวม “แว่นตา” ปัจจุบันมองอดีตได้ ดังนั้นการหาความจริง [truth] ในประวัติศาสตร์จึงเป็นไปได้ เพราะเรา

¹⁹ ไชยันต์ ไชยพร, *Hermeneutics: ศาสตร์แห่งการตีความ*, หน้า ๑๙.

เข้าใจประวัติศาสตร์ได้ด้วยอคติแห่งปัจจุบันเท่านั้น สิ่งที่เราทำได้ก็คือ fusing historical horizon ดังนั้น “ความจริง” [truth] ที่เราได้ในปัจจุบันก็จะเป็นความจริงในอนาคต เมื่อคนในอนาคตตีความ หรือพยายามจะตีความ²⁰ ซึ่งหมายถึง การตีความในสรรพสิ่งหนึ่งนั้น ด้วยลักษณะของการที่มนุษย์ทุกคนต่างมีประสบการณ์เฉพาะ ประกอบกับความสำคัญในเรื่องของเวลา-สถานที่ ซึ่งทำให้เกิดเป็น “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “อคติ” ที่มีลักษณะเป็นปัจเจกของผู้ตีความแต่ละคน ทำให้การตีความที่ได้นั้นจึงเป็นลักษณะการตีความที่ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความเป็นปัจเจกในเรื่องของ “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” ของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งหมายถึง การตีความที่ได้นั้นเป็นการตีความที่เกิดภายใต้อิทธิพลของประสบการณ์การรับรู้ส่วนบุคคล การตีความจึงสามารถที่จะมีการตีความที่เหมือนหรือต่างกันไปได้ ซึ่งเป็นไปตามความสำคัญในเรื่อง เวลา-สถานที่ [Time-Space] นั่นเอง ซึ่งในที่นี้ กล่าวได้ว่า เป็นลักษณะของการตีความที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของศาสตร์แห่งความเข้าใจหรือ ศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งในฐานะปรัชญา [Philosophical Hermeneutics] ซึ่งอ้างถึงการมีบริบทในส่วนบุคคล [individual context] ที่เป็นผลจาก “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” ที่แตกต่างกัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าปัญหาจากการตีความ อันเกิดจากอำนาจของบริบททั้งในบริบทส่วนที่เป็นบริบทของตัวบทหรือสิ่งที่ทำการตีความ รวมทั้งบริบทอันเกิดจาก “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “อคติ” รวมทั้งจากลักษณะของตัวบทที่มีลักษณะซ่อนเร้น หรือ ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงไว้ในตัวบท โดยผ่านลักษณะวิธีการเขียนในแบบต่างๆ เพื่อปิดบังความมุ่งหมายที่ต้องการจะสื่อ ยิ่งทำให้การตีความพบกับปัญหาที่ต้องอาศัยการตีความอย่างระมัดระวังและละเอียดรอบคอบ รวมทั้งต้องตีความเกินกว่าที่เห็นตามลายลักษณ์อักษร โดยอาศัยการพิจารณาจากลักษณะของงานเขียนและความมุ่งหมายที่แฝงอยู่ตามลักษณะการเขียนนั้น ดังเช่น การพิจารณาตีความลักษณะการเขียนของเพลโตที่ไม่ได้ให้คำตอบอะไรที่เด่นชัดออกมา และบทสนทนาส่วนใหญ่จบลงด้วยปริศนาหรือกลับไปเริ่มต้นใหม่ รวมทั้งการที่งานเขียนของเพลโตนั้นมีลักษณะของการถามมากกว่าการตอบ จุดนี้เองที่การตีความจะต้องกระทำมากกว่าการตีความในส่วนที่ เพลโต หรือ ไสเกรตีสได้พูด, ถามอะไร แต่ต้องพิจารณาตีความถึงผลหรือความหมายแฝงที่อยู่ในตัวบทนั้นๆ ด้วย

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาตีความ จึงต้องพบกับปัญหาที่สำคัญในการศึกษาตีความซึ่งเกิดจากอำนาจของบริบท อันทำให้การศึกษาในลักษณะนี้ไม่สามารถที่จะกล่าวได้ว่ามีความถูกต้องแน่นอนโดยสมบูรณ์ ซึ่งเป็นไปตามเหตุผลของศาสตร์แห่งการตีความในฐานะปรัชญา [Philosophical Hermeneutics] ที่ “พื้นฐานจิตใจ” [presupposition] และ “อคติ” [prejudice] ที่เป็นไปตามแต่ละปัจเจกบุคคลในการตีความ รวมทั้งการตีความซึ่งเกิดขึ้นจากคนละบุคคล, คนละสถานที่, คนละแนวความคิด ฯลฯ ก็อาจนำมาซึ่งความไม่เหมือนกันของผลของการตีความได้ด้วย อย่างเช่น การแปลงานของเพลโต โดย สมบัติ จันทรวงศ์ และ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ในตัวบท “Apology” โดยในประโยคแรก อาจารย์สุลักษณ์ ศิวรักษ์ แปลไว้ว่า “ท่านสุภาพชนชาวเอเธนส์ ข้าพเจ้าไม่ทราบว่ใจทกได้ทำให้ท่านเกิดความรู้สึกอย่างไร แต่วาทศิลป์ของเขานำพียงจนข้าพเจ้าเองลืมตัว” แต่ สมบัติ จันทรวงศ์ แปลว่า “แต่สำหรับข้าพเจ้านั้นเกือบจะลืมตัวทีเดียว” (ประโยคในฉบับแปลของ Jowett ว่า “I know that they almost made me forget who I was” ในขณะที่ G.M.A. Grube แปลว่า “I was almost carried away in spite of myself”) ที่จุดนี้ถ้าถือตามคำแปลของสุลักษณ์ ก็หมายความว่า ไสเกรตีลืมตัวไปแล้ว ในขณะที่คำแปลของ สมบัติ จันทรวงศ์ ชี้ว่า ไสเกรตีลืมตัวไม่ได้ลืมตัว ซึ่งย่อมาหมายความว่า ไสเกรตีลืมตัวคำฟ้องของใจทกทำให้ผู้อื่นรู้สึกอย่างไร²¹

หรือ การแปลงานของเพลโตใน “The Republic” โดยปริชา ช้างขวัญยืน (อุดมรัฐ) และ สมบัติ จันทรวงศ์ (ความนำว่าด้วยอุดมรัฐของเพลโต) โดยในเล่มที่หนึ่ง (๓๒๗c) ปริชา ช้างขวัญยืน แปลว่า “อย่างนั้นท่านต้องพิสูจน์ก่อนว่าท่านเป็นคนดีกว่าพวกเรา ไม่เช่นนั้นท่านจะต้องอยู่ที่นี้ก่อน”²² ในขณะที่ สมบัติ จันทรวงศ์ แปลว่า “ถ้าเช่นนั้นก็จงพิสูจน์ว่าแข็งแรงกว่าคนเหล่านี้ หรือไม่ก็ต้องอยู่ที่นี้”²³ หรือตามฉบับแปลในภาษาอังกฤษ ของ Allan Bloom แปลว่า

²¹ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, บทสนทนาของ Plato และ The Prince ของ Machiavelli ในฐานะจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรัชญาการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า ๒๓.

²² ปริชา ช้างขวัญยืน (แปล) , อุดมรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๒๘.

²³ สมบัติ จันทรวงศ์, ความนำว่าด้วยอุดมรัฐของเพลโต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๙.

“Well, then,” he said, “either prove stronger than these men or stay here.”²⁴ หรือ W.H.D. Rouse แปลว่า “Very well, then,” he said, “either stay here, or fight for it.”²⁵ รวมทั้ง Robin Waterfield ที่แปลว่า “You’d better choose, then,” he said, “between overpowering us and staying here”²⁶ ในขณะที่ Desmond Lee แปลว่า “Well, you will either have to get the better of us or stay here”²⁷

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมา จะเห็นปัญหาสำคัญของการตีความตัวบทที่เป็นภาษาเขียน และผ่านยุคเวลายาวนาน โดยการตีความที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการตีความที่ผ่านการตีความมาแล้วขั้นหนึ่ง ซึ่งการตีความเพื่อหาความหมายที่แฝงในตัวบทนั้น อาจนำไปสู่การตีความในอีกความหมายหนึ่ง ที่อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการตีความจากจุดมุ่งหมายหรือความหมายเดิมได้

จากจุดนี้ ทำให้เห็นปัญหาของการตีความในส่วนแรกคือ การที่การตีความ (การแปลงานตัวบท ก็เป็นลักษณะการตีความชนิดหนึ่ง) ไม่สามารถที่จะกระทำได้อย่างถูกต้องมีความสมบูรณ์โดยตัวมันเอง อันเป็นผลจากอำนาจของบริบทที่ส่งผลต่อการตีความต่างๆ ทั้งนี้ในการศึกษาการตีความโดยผ่านการแปลตัวบทมาขั้นหนึ่งแล้ว (หรืออาจมากมายหลายขั้นแล้ว) หนทางในการตีความ เพื่อที่การตีความให้ได้ความเข้าใจหรือความหมายจากการตีความของผู้ตีความต่อตัวบทนั้น ผู้ตีความจะต้องปลดปล่อยตัวเองจากการครอบงำของผู้แปล โดยให้ความหมายอยู่เหนือข้อจำกัด (Limitations) ของการแปลโดยผู้แปล ซึ่งจะทำให้สามารถค้นพบหรือเข้าใจในสิ่งที่เข้าใจยากหรือยากที่จะอธิบาย (Subtleties) ของต้นฉบับที่เข้าใจยากนั้น²⁸ ซึ่งหมายถึงการที่ผู้ตี

²⁴ Allan Bloom, *The Republic of Plato* [Translated With Notes and an Interpretive Essay] 2nd.ed. [United States of America: Basic Books, 1991], p.3.

²⁵ W.H.D. Rouse, *Great Dialogues of Plato*, [New York: Mentor, 1984], p.126.

²⁶ Robin Waterfield, *Plato-Republic*. [Oxford : Oxford University Press, 1993], p. 4.

²⁷ Desmond Lee, *Plato The Republic*. [New York: Penguin Books, 1987], p.61.

²⁸ Allan Bloom, *The Republic of Plato* [Translated With Notes and an Interpretive Essay] 2nd.ed. p.xi.

ความจะต้องทำการตีความโดยเป็นอิสระจากการครอบงำของผู้แปลคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งจะเป็นการจำกัดอิทธิพลของอำนาจของบริบทในระดับหนึ่ง

สำหรับในการศึกษาคำนี้ก็จะพิจารณาศาสตร์แห่งความเข้าใจหรือศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่ง (Hermeneutics) โดยเป็นกระบวนการตีความ (interpretation) ที่ตั้งอยู่บนหลักการพิจารณาการศึกษาที่คำนึงถึงบริบทเท่าที่จำเป็น อันหมายถึง การคำนึงถึงบริบทที่กระทบโดยตรงกับการศึกษาตีความเท่านั้น ซึ่งหมายถึง การพิจารณาภาษาหรือวิธีการ (style) ที่นักคิดท่านนั้นได้ใช้ หรือ ใช้เป็นประจำซึ่งเป็นลักษณะของบริบทในระดับที่ย่อยที่สุด (Micro Context) ที่มีความสำคัญในฐานะของบริบททางภาษาที่จะทำให้เข้าใจความมุ่งหมายที่แฝงในวิธีการของนักคิดท่านนั้นได้ , การคำนึงถึงประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับตัวบท, และการคำนึงถึงหลักฐานสภาวะแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการตีความ ซึ่งโดยรวมแล้ว การศึกษาตีความในครั้งนี้จะเป็นลักษณะของการตีความตัวบทเป็นสำคัญ โดยการพิจารณาในอำนาจของบริบทนั้น จะเป็นการพิจารณาในส่วนของบริบทที่สัมพันธ์และมีผลโดยตรงกับการตีความเท่านั้น ซึ่งการตีความนั้นจะอาศัยวิธีการของศาสตร์แห่งความเข้าใจหรือศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่ง (Hermeneutics) เป็นหลักในการตีความ

การศึกษาคำนี้จึงเป็นการศึกษาที่คำนึงถึงลักษณะของการตีความโดยการยึดถือตัวบทเป็นสำคัญ และใช้ระเบียบวิธีการตีความทั้งในฐานะของระเบียบวิธีวิจัย (Methodological Hermeneutics) และการตีความในฐานะปรัชญา (Philosophical Hermeneutics) ซึ่งหมายถึงการตีความในการศึกษาคำนี้ จะมีลักษณะของการตีความที่เป็นไปตามเนื้อหา, บริบทที่เกี่ยวข้องและบริบทอันเกิดจากการมีประสบการณ์เป็นพื้นฐานจิตใจ เพราะถ้าหากยึดแนวใดแนวหนึ่งเพียงอย่างเดียว อาจเกิดปัญหาการตีความได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การตีความโดยศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่งในฐานะปรัชญานั้น ซึ่งอ้างถึงการมีบริบทในส่วนบุคคล (individual context) ที่เป็นผลจาก “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” ที่แตกต่างกัน อันเกิดจากประสบการณ์การรับรู้และสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลา-สถานที่ ซึ่งส่งผลให้การตีความในส่วนต่างๆ ไม่สามารถที่จะหาความจริงแท้ตามนัยของนักคิดได้ เพราะการตีความต่างๆที่เกิดขึ้นล้วนแต่เป็นผลจากการมี “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” เป็นปัจเจกของแต่ละบุคคล ทำให้การตีความเพื่อ

ได้ความหมายแท้ๆของนักคิดเป็นเรื่องยาก เพราะเราไม่สามารถที่จะนำนักคิดเจ้าของงานเขียนนั้นมายืนยันได้ แต่ถ้าหากการตีความนั้นได้อาศัยการตีความโดยพิจารณาศาสตร์แห่งการตีความในฐานะระเบียบวิธีวิจัย [Methodological Hermeneutics] โดยยึดหลักเกณฑ์ของศาสตร์แห่งการตีความในฐานะปรัชญา [Philosophical Hermeneutics] ควบคู่กัน ย่อมสามารถที่จะให้คำตอบได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้น การตีความเพื่อหาความหมายและความมุ่งหมายที่แฝงในดวับท จึงเป็นการตีความที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาดวับทและบริบทที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาความหมายหรือความมุ่งหมายที่แฝงไว้ในดวับทนั้น โดยถือว่าการตีความนี้เป็นการตีความที่เกิดขึ้นภายใต้ “พื้นฐานจิตใจ” และ “อคติ” ของผู้ตีความในบางส่วน แต่เป็นการตีความที่มีลักษณะร่วมของบริบทระหว่างผู้ตีความกับนักคิดเจ้าของงานเขียน คือ บริบทแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งก็คือ ลักษณะการมีข้อสงสัยและการแสวงหาความจริงและการตีความอันเป็นลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ อันจะนำมาซึ่งการแสวงหาคำตอบต่อข้อสงสัยหรือปัญหานั้น

แม้ว่าเรื่องของบริบทดังที่กล่าวมา จะได้อ้างถึงความสำคัญต่อการศึกษาศีความหรือ การอธิบายในสรรพสิ่งหนึ่งๆ แต่การศึกษาในเรื่องของบริบทนั้นได้พบปัญหาต่างๆของบริบท กล่าวคือ เราไม่มีกฎสำหรับความคิดในเรื่องบริบท รวมทั้งเราไม่สามารถที่จะกำหนดขอบเขตของพรมแดนบริบทอยู่ตรงไหนได้อย่างชัดเจน เนื่องจากลักษณะของมนุษย์ที่มีการดำเนินชีวิต, การคิดที่แตกต่างกันด้วยเหตุผลต่างๆ ซึ่งทำให้การเข้าใจคนอื่นในบางครั้งเป็นเรื่องยาก ดังนั้น ปัญหาสำคัญที่เราพบในความคิดในเรื่องบริบท คือ พรมแดนของมันว่าเราควรทำการศึกษาในจุดใด และขอบเขตกว้างขวางเพียงใด

ดังนั้นวิธีการในการศึกษาศีความ จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับแนวคิดในเรื่องพรมแดนหรือระดับของบริบทด้วย เนื่องจากปัญหาในเรื่องพรมแดนของบริบทนั้น เป็นผลทำให้การศึกษาในสรรพสิ่งต่างๆไม่สามารถที่จะหาขอบเขตของการศึกษาได้อย่างแน่ชัด ซึ่งต่างกับการเล่นภาพต่อที่สามารถกำหนดพรมแดนของการเล่นได้จากรอบที่ได้วางไว้ แต่ในการศึกษาศีความสรรพสิ่ง เราไม่สามารถที่จะหากรอบอย่างกรอบภาพต่อได้ อันหมายถึง เราจะเอาอะไรมากำหนดหรือวางขอบเขตของบริบทในการทำการศึกษาศีความได้ แต่ทั้งนี้ ในจุดแรกอาจกล่าวได้ว่า ในการตีความดวับทในครั้งนี้ ได้กำหนดพรมแดนของบริบทในส่วนต่างๆเพื่อลด

ความเป็นเอกเทศ หรือ การถูกจำกัดภายใต้กาลเวลาและสถานที่ของแนวความคิดต่างๆ ดังต่อไปนี้

-การคำนึงถึงบริบทในส่วนของบริบทในการพิจารณาบริบทในด้านการใช้ภาษา-คำต่างๆ ซึ่งรวมถึงบริบทส่วนตัวของบุคคลผู้เขียน (Personal Context) ที่บุคคลแต่ละคนนั้นถือว่ามีปัจเจกภาพที่ถ่ายทอดมาในวิธีการใช้ภาษา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการสะท้อนถึงความตั้งใจ [intention] ของผู้เขียน ที่การตีความไม่สามารถที่จะมองข้ามหรือปฏิเสธความมีอยู่ของบริบทในระดับนี้ได้ ซึ่งหมายถึงบริบทในระดับย่อยที่สุด (Microcontext) กล่าวคือ การตีความในตัวบทที่ทำการศึกษานี้จะเข้าใจได้ก็โดยการพิจารณาภายใต้บริบทของวิธีการ [style] หรือจุดมุ่งหมาย [intention] ที่แฝงมากับลักษณะการถ่ายทอดงานเขียนของนักคิดท่านนั้นๆ ดังเช่น การตีความในส่วนของการศึกษาในแนวความคิดของเพลโตที่เป็นการถ่ายทอดบทสนทนาระหว่างโสกราตีสกับบุคคลอื่นๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะวิธีการพูดของโสกราตีสที่มีลักษณะการแสรังต่อมตน [ironic] อันหมายถึง “ลักษณะการกล่าวคำที่น้อยกว่าความเป็นจริง การแก่งอ้อพราง การแสรังยอมรับสภาพที่ต่ำกว่าฐานะที่ควรจะเป็นของบุคคล”²⁹ โดยการแสรังพูดต่อมตนในนัยที่สูงที่สุดจะอยู่ในลักษณะของการอำพรางสติปัญญาของตน, การอำพรางในความคิดของตน ซึ่งสามารถแสดงออกได้ในสองลักษณะ คือ การแสดงสติปัญญาออกมาน้อยกว่าที่ตนรู้ หรือ การละเว้นจากการแสดงความคิดเห็นในความคิดต่างๆที่กำลังพิจารณาโดยให้เหตุผลว่าตนไม่มีความรู้ที่จะทำการพิจารณาในความคิดนั้นและเพราะฉะนั้นสิ่งที่สามารถทำได้ก็คือการสร้างคำถามแต่ไม่สามารถที่จะให้คำตอบใดๆได้³⁰ ซึ่งถ้าหากการแสรังต่อมตนมีความสัมพันธ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของความจริงที่ว่ามีการจัดลำดับชั้นตามธรรมชาติในระหว่างมนุษย์แล้ว ผลที่ตามมาก็คือการแสรังพูดต่อมตนเป็นการพูดแตกต่างกับจำพวกที่แตกต่างกันของมนุษย์³¹ นอกจากนั้นจากลักษณะการเขียนของเพลโตที่เป็นรูปของบทสนทนาระหว่างตัวละครต่างๆอันมีโสกราตีสเป็นตัวประกอบสำคัญแล้ว กล่าวได้ว่า ลักษณะงานเขียนของเพลโตนั้นก็คือ “การเลียนแบบโสกรา

²⁹ สมบัติ จันทรวงศ์, *ความนำว่าด้วยอุดมรัฐของเพลโต*, หน้า ๗.

³⁰ Leo Strauss, *The City and Man*, [Chicago: The University of Chicago Press, 1977], p.51.

³¹ Ibid.

ดีส”³² นั่นเอง รวมทั้งลักษณะการเขียนที่เพลโตไม่ได้แก้ปัญหาทันทีมวลทางสังคมการเมือง หากแต่หยิบยกปัญหาสำคัญๆทางสังคมการเมืองส่วนใหญ่ขึ้นมาถกเถียง³³ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามนี้ จะพบความสำคัญของแนวทางหรือวิธีการ [style] รวมทั้งจุดมุ่งหมาย [intention] ของผู้เขียน ดังนั้นการที่จะทำการตีความในตัวเองนี้ หรือทำการศึกษาค้นคว้าความนึกคิดท่านนี้ จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับบริบทในส่วนของรูปแบบการใช้ภาษาและวิธีการ กล่าวคือ การที่จะทำการตีความ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาในส่วนของเทคนิคที่ผู้เขียนได้ใช้ไป ซึ่งก็คือการจะเข้าใจตัวบทก็โดยการพิจารณารายได้บริบทแห่งวิธีการ [style] หรือจุดมุ่งหมาย [intention] ของนักเขียนนั้นๆ³⁴

-นอกจากความสำคัญของบริบทในระดับย่อย [Microcontext] แล้ว ในการศึกษาตีความ จะต้องพิจารณาในบริบทระดับ Correlative Context อันหมายถึง การคำนึงถึงบริบทของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรืองานที่ทำการศึกษา ดังเช่น พุทธประวัติที่ได้มีการบันทึกไว้ รวมทั้งการคำนึงถึงบริบทในระดับที่กว้างขวางครอบคลุม [Macrocontext] อันได้แก่บริบทในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ที่กระทบต่อตัวบทนั้นๆ เช่น ความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองของกรีกและอินเดียในบางส่วน เพื่อหาผลกระทบที่อาจกระทบต่อแนวความคิดของตัวบทที่ทำการศึกษา

-นอกจากนั้น การตีความจะต้องพบกับบริบทในส่วนของกาตั้งคำถาม, การตอบคำถามของนักคิดแต่ละท่าน ดังเช่น ลักษณะการหาความหมาย หรือ การตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และ การตั้งคำถามและการตอบคำถามของคนกรีก อันหมายถึงเพลโต ซึ่งจะเป็นลักษณะของการนำมาเปรียบเทียบ เป็นบริบทในระดับ Meta Context รวมทั้งบริบทอันเกิดจากการรวมบริบทต่างๆดังที่กล่าวมา ด้วยเหตุผลที่ว่า บริบทในระดับต่างๆนี้ โดยแท้จริงแล้วไม่สามารถ

³² Jacob Klein, *A Commentary on Plato's Meno* [Chapel Hill: The University of North Carolina Press, 1965] p. 9. อ้างถึงใน สมบัติ จันทร์วงศ์, *ความนำว่าด้วยอุดมรัฐของเพลโต*, หน้า ๑๘.

³³ Thorson, p.2, อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, *บทสนทนาของ Plato และ The Prince ของ Machiavelli ในฐานะจุดเริ่มต้นของการศึกษาปรัชญาการเมือง*, หน้า ๗.

³⁴ ไชยันต์ ไชยพร, *ประวัติศาสตร์: วิถีแห่งความพยายามของมนุษย์ต่อความรู้ของเทพเจ้า*, หน้า ๑๙.

ที่จะแยกออกจากกันได้ บริบททั้งหลายนี้ต่างขึ้นอยู่กับกันและกัน อันหมายถึง เป็นบริบทในระดับสากล (Meta-Metacontext)

สำหรับในการศึกษาในการยึดถือ ดัวบท “The Republic” เป็นดัวบทในการพิจารณาในส่วนของการศึกษาหาความหมายความคิดของเพลโตนั้น ดังที่ได้กล่าวแล้ว ลักษณะการเขียนของเพลโตนั้นเป็นการถ่ายทอดบทสนทนาของโสเครตีสกับบุคคลอื่นๆ ซึ่งงานเขียนของเพลโตได้คงความเป็นโสเครตีสในการสนทนาที่มีลักษณะการแก้งอำพราง, การกล่าวความที่น้อยกว่าความเป็นจริง (ironic) โดยที่เพลโตเองก็ไม่ได้ทำการให้คำตอบอะไรที่เด่นชัดออกมา ดังนั้นในการศึกษางานเขียนของเพลโต นอกเหนือจากการอ่านโดยตรงตามดัวบทแล้ว การตีความในดัวบทนี้จำเป็นที่จะต้องกระทำเพื่อหาความหมายที่แฝงอยู่ในดัวบทซึ่งเกิดขึ้นจากการแฝงหรือการซ่อนปิดบังความหมายในดัวบท ซึ่งเป็นในลักษณะที่เชื่อว่า โสเครตีสและเพลโตน่าจะซ่อนความหมายทางสังคมการเมืองในงานเขียนของเขา เมื่อเป็นเช่นนี้ การสนทนาของโสเครตีส (การเขียนบทสนทนาของเพลโต) คงไม่เป็นเพียงการสนทนาที่เป็นไปตามลายลักษณ์อักษรเพียงอย่างเดียว ประกอบกับลักษณะการสนทนาของโสเครตีสที่มักจะเป็นผู้ตั้งคำถามมากกว่าการตอบ ซึ่งลักษณะการตั้งคำถามต่างๆ ของโสเครตีสนี้เองที่เป็นเสมือนแนวทางสำคัญในการหาความหมายของการตีความที่ต้องอาศัยความละเอียดในการแสวงหาความมุ่งหมายนี้

สำหรับในการศึกษาตีความในดัวบท “พระไตรปิฎก” เพื่อหาความหมายในส่วนของ การตีความในแง่ของพระพุทธศาสนา จะเป็นในลักษณะเดียวกันกับการตีความ “The Republic” กล่าวคือ เป็นการตีความที่อาศัย การอ่านดัวบทเป็นส่วนสำคัญ และพิจารณาบริบทในแง่ของวิธีการเขียน และ บริบทของสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่มีผลต่อการตีความโดยตรงเท่านั้น ดังเช่นประวัติศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเกิดความคิดนี้ (แต่ไม่ได้หมายความว่า การตีความจะคำนึงถึงบริบทแห่งประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ จะเป็นการคำนึงในฐานะส่วนประกอบของการพิจารณาตีความเท่านั้น)

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความคิดของนักคิด ซึ่งจะเป็นการเปรียบเทียบความคิด จากเนื้อหาความคิดของนักคิดทั้งสองท่านซึ่งเกิดขึ้นในวัฒนธรรมที่ต่างกัน ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงอาศัยวิธีการสังเกตความคล้ายคลึงและความแตกต่างเป็นหลักในการเปรียบเทียบหาความหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

สรุปลักษณะการตีความในการศึกษาตีความ

โดยสรุป การศึกษาตีความในครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาโดยอาศัยศาสตร์แห่งการเข้าใจ หรือศาสตร์แห่งการตีความสรรพสิ่ง (Hermeneutics) เป็นวิธีการศึกษาตีความ โดยให้ความสำคัญกับการอ่านตัวบท (text) เป็นหลัก โดยที่ความหมาย (meaning) ของการตีความจะเกิดขึ้น จากปฏิกริยาระหว่างผู้ตีความกับลักษณะเนื้อหาที่ปรากฏในตัวบทเป็นสำคัญ ซึ่งการตีความจะเป็นในลักษณะเปิดที่ผู้ตีความมีส่วนอย่างเต็มที่ในการศึกษาตีความ ซึ่งเป็นในลักษณะความสัมพันธ์เชิงวิภาษ (dialectic) ระหว่างตัวผู้อ่าน (ผู้ตีความ) กับตัวเรื่องในหนังสือ (text) เป็นลักษณะการตีความที่เคลื่อนตามทางเดินแห่งความคิดซึ่งถูกเปิดขึ้นโดยหนังสือนั้น และทำตัวตนของผู้อ่านให้เข้าไปสัมผัสกับแนวทางของหนังสือนั้น³⁵

โดยการคำนึงถึงบริบทจะเป็นเพียงบริบทที่กระทบต่อการตีความโดยตรงอันหมายถึง การคำนึงถึงบริบทในการตีความนี้ เป็นบริบทที่เกี่ยวข้องกับบริบทในทุกระดับ (ดังที่ได้กล่าวไว้) ด้วยเหตุผลที่ เราสามารถที่จะเข้าใจในสรรพสิ่งต่างๆ ได้ดีขึ้น ถ้าหากเราเห็นในภาพรวมของมัน รวมทั้งการเข้าใจในภาพรวมต่างๆ ได้ดีขึ้น ถ้าหากเราเห็นในสรรพสิ่งของภาพรวมนั้น นอกจากนั้น การให้การคำนึงถึงบริบทในระดับต่างๆนี้ ก็ด้วยเหตุผลของการตีความที่จะได้ความหมายหรือความมุ่งหมายที่นักคิดได้ซ่อนไว้ในหลายๆลักษณะตามแต่การตีความ

สำหรับการคำนึงถึงระดับของบริบทจะเป็นในลักษณะดังนี้ กล่าวคือ บริบทในระดับ Micro Context ในฐานะบริบทในเรื่องการใช้ภาษา-คำต่างๆและบริบทส่วนตัวของนักคิด, บริบทในระดับ Correlative Context ที่หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ทำการตีความ เช่น พุทธประวัติ, บริบทในระดับ Macro Context อันได้แก่ สภาพของวัฒนธรรมที่เป็นอยู่ของสังคมที่ตัวบทได้ถือกำเนิด, บริบทในระดับ Meta Context ที่หมายถึง ลักษณะเฉพาะของการตั้งคำถามของนักคิด และบริบทในระดับ Meta-Metacontext ที่หมายถึงบริบทโดยรวมทั้งหมดที่ได้กล่าวมานี้ แต่ทั้งนี้

³⁵ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, การเมืองมนุษย์ : รัฐศาสตร์ทวนกระแส. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, ๒๕๒๘), หน้า ๑๕๘.

การคำนึงถึงบริบทดังที่กล่าวมานี้ เป็นเพียงลักษณะของการให้ความสำคัญกับบริบทในฐานะของส่วนประกอบของการพิจารณาตีความเท่านั้น

โดยสรุป ในการศึกษาตีความนี้มีความมุ่งหมายในการแสวงหาความหมายหรือความมุ่งหมายที่แฝงในตัวบทที่ทำการศึกษาตีความ โดยการตีความได้คำนึงถึงความสำคัญของบริบทส่วนบุคคล (individual context) ที่ทำให้การตีความนั้นสามารถเกิดการตีความได้อย่างหลากหลายตามแต่ประสบการณ์การรับรู้ที่ก่อให้เกิด “พื้นฐานจิตใจ” [presupposition] และ “อคติ” [prejudice] จะเข้าใจและตีความของผู้ตีความแต่ละคน แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้หมายความว่า การตีความนั้นจะเป็นการตีความที่เกิดจาก “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “อคติ” ของผู้ตีความแต่เพียงอย่างเดียว ลักษณะของ “พื้นฐานจิตใจ” หรือ “อคติ” ของตัวผู้ตีความอาจส่งผลกระทบต่อการศึกษาตีความในลักษณะของการมีประสบการณ์รับรู้ที่เป็นคนละยุคกับตัวบทที่ทำการศึกษา ซึ่งหมายถึง การยอมรับถึงความจำเป็นในการมี “อคติ” และ “พื้นฐานจิตใจ” ในการทำความเข้าใจ หรือ ช่วยให้เกิดความเข้าใจในสรรพสิ่งต่างๆ และยอมรับถึงความสำคัญของการเป็นปัจจุบันของตัวผู้ตีความที่มี “อคติ” และ “พื้นฐานจิตใจ” ในการกำหนด “โลกทัศน์” ของตัวผู้ตีความ โดยทั้งนี้ลักษณะของการตีความจะเป็นการยึดถือความจริงหรือความมุ่งหมายที่อยู่ในตัวบทเป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาตีความ ซึ่งหมายถึงการตีความในการศึกษาตัวบทในครั้งนี้ได้ทำการสร้างกรอบเขตแดนของบริบทโดยได้ยึด “ตัวบท” เป็นหลักหรือขอบเขตสำคัญในการกำหนดขอบเขตของการทำการศึกษาตีความ